

dollisuutta julkaista lehdessä artikkeli, jossa olisin esittänyt tiedot uralilaisten kansojen määrän ja kielitaidon muutoksista vuosien 1959–1979 väestönlaskentojen tulosten pohjalta, sain vastauksen, että sensuuri ei yleensä salli sentapaisten katsausten julkaisemista. Artikkelini sai sittenkin ilmestyä vuoden 1983 alussa. Ei ole myöskään voitu julkaista tieteellisen tutkimuksen tuloksia venäläistymisestä tai venäläistymisestä ja muusta vastaavasta nimittämällä näitä asioita niiden oikeilla nimillä. Toisaalta Neuvostoliitossa ei ehkä itse asiassa ole ollut riittävää pohjaakaan kokoavaan tutkimukseen. Vaikka fennougristiikka onkin siellä monilta osin pitkälle kehittynyt, siltä puuttuu tiettyjä komponentteja, joita tässä yhteydessä olisi tarvittu; mm. sosiologinen suuntaus on kehittymätön. Neuvostoliittolainen yleissosiologinen tutkimus vuorostaan ei ole erikseen kiinnostunut suomalais-ugrilaisista kansoista ja kielistä.

Lännessä taas on ollut vaikeaa päästä käsiksi kaikkiin tarpeellisiin neuvostoliittolaisiin lähteisiin. Ainoa läntinen tutkimus, joka jokseenkin muistuttaa Seppo Lallukan kirjaa intressipiiriltään, on Saksassa asuvan unkarilaisen tutkijan István Bátorin kirja »Russen und Finnougrier. Kontakt der Völker und Kontakt der Sprachen» vuodelta 1980. Seppo Lallukan asemapaikka Helsingissä on ollut näköjään suotuisa: Neuvostoliiton ulkopuolella, mutta sopivan lähellä sitä. Taustatekijänä ovat varmaankin mukana myös maiden hyvät suhteet, jotka ovat lisänneet asiaan kuuluvia tutkimismahdollisuuksia. Kun tähän lisätään vielä tutkijamme monikielisyys, luovuus, ahkeruus, määrätietoisuus ja täsmällisyys, niin alkaakin jo hahmottua tämän tapaisen tutkimustyön edellytysten kokonaisuus.

Seppo Lallukka on saanut aikaan erinomaisen ja hyvin tarpeellisen teoksen. En tiedä, mihin suuntaan hän aikoo jatkaa tutkimuksiaan, mutta jääme kovasti kaipaamaan samankaltaista analyysia Neuvostoliiton muidenkin urali-

laisten kansojen ja kielten osalta. Toivoo siitä ehkä onkin, sillä jo vuonna 1982 Seppo Lallukalta ilmestyi kirja »Suomalais-ugrilaiset kansat Neuvostoliiton uusimpien väestönlaskentojen valossa» (silloinkin oli mukana myös kielten tarkastelua). Kaikkein etäisimpien pienten sukukieltemme – samojedikielten – tutkijana saanen toivoo, että nekin pääsisivät mukaan mahdolliseen tulevaan tarkasteluun.

AGO KÜNNAP

Udmurtin typologiaa

PIRKKO SUIHKONEN: *Korpustutkimus kielitypologiassa sovellettuna udmurttiin*. Suomalais-ugrilaisen Seuran toimituksia 207. Helsinki 1990. 343 s. + liitteet I–IV.

Kielitieteessä kuten kaikessa muussakin tieteellisessä tutkimuksessa on keskeisellä sijalla luokittelu. Osaavan tutkijan käsissä yksityiskohtien kaaos muuttuu kategorioiksi ja alakategorioiksi, joiden puitteissa sekä elementtien että niistä koostuvien luokkien aseman ja keskinäisten suhteiden pohtiminen käy päinsä olennaisesti tehokkaammin kuin pelkkiä detaljeja tarkasteltaessa. Aineiston järjestelmällinen esittäminen tarjoaa pitävän pohjan myös päätelmille, yleistyksille ja kielten väliselle vertailulle.

Kielitypologiaa on harjoitettu siitä alkaen kun kielitieteestä tuli tiedettä sanan nykyisessä merkityksessä, ts. 1700- ja 1800-lukujen taitteesta. Historiallis-vertailevan tutkimuksen kultakaudella morfologisen typologian alaan kuuluvien perusominaisuuksien avulla arvioitiin mm. kielten kehittyneisyyden astetta. Tämän vuosisadan synkroniavoittainen tutkimus on asettanut etusijaan mm. geneettisistä seikoista riippumattomat rakenne-

kuvaukset ja kielten universaalit ominaisuudet. Äänne- ja muotojärjestelmien ohella tutkimuksen kohteena on jo pitkään ollut myös syntaksi, erityisesti elementtien järjestystä koskevat seikat.

Kielitieteen yleisen näkökulman laajeneminen semantiikkaan ja pragmatiikkaan samoin kuin universaalien tutkimus on herättänyt myös kielitypologian kannalta sekä kiinnostusta että uusia kysymyksiä. Ovatko kielen luokat ja tyypit todella olemassa, vai onko niissä nähtävä vain kielentutkijoiden keskinäinen sopimus siitä, mitä ominaisuuksia pidetään minkin kategorian tunnusmerkinä? Miten universaalit löydetään: onko lähdettävä yleisestä kielen teoriasta ja testattava tämän pohjalta asetettuja hypoteeseja kielimateriaalin avulla, vai onko tehtävä empiirisiä havaintoja todellisista kielistä ja tehtävä yleistyksiä näiden perusteella? Kuinka monta kieltä on tutkimuksessa otettava huomioon, jotta tulokset pätsivät universaalien tasolla? Mistä universaalit johtuvat: onko syynä esimerkiksi se, että ihmisen aivokoneisto prosessoi kieltä tietyllä tavalla, vai ovatko maailma ja sen asettamat vaatimukset ilmeisistä eroistaankin huolimatta siinä määrin samanlaiset kaikkialla, että ne houkuttelevat tai pakottavat kieltä käyttävät ihmiset reagoimaan keskenään samalla tavoin? Missä määrin on otettava huomioon kieltä ympäröivä maailma, kun tutkitaan kieltä? Voiko kielen ilmiöitä selittää kielenulkoisten seikkojen avulla?

Pirkko Suihkosen on väitöskirjassaan valinnut rohkeasti hyvin laajan näkökulman typologiaan. Morfologien ja syntaktisten ominaisuuksien lisäksi hän tarkastelee myös lauseen funktionaalisemanttista rakennetta ja eräitä pragmatiikan piiriin kuuluvia ilmiöitä, kuten lauseen puhefunktiota ja fokusointia. Fonologiaa lukuun ottamatta hän käy läpi udmurtin kielen kaikki rakennetasot, joskaan analyysi ei kaikilta osin toisaalta tasojen erilaisuuden, toisaalta aiheen laajuuden ja aineiston luonteen vuoksi muodostu yhtä kattavaksi.

Suihkosen työn yleisenä tavoitteena on selvittää, mitä seikkoja typologisessa kuvauksessa ylipäänsä on otettava huomioon ja millä tavoin ennestään käytössä olleita parametreja olisi mahdollista parantaa ja täsmentää. Toisaalta tavoitteena on erityisesti udmurtin kielen typologisen statuksen määrittäminen ja tässä yhteydessä mahdollisesti löytyvien universaalien esittäminen. Morfologian ja syntaksin osalta kuvauksen perustana ovat perinteisen kieliopin kategoriat, ts. sana- ja taivutusluokat sekä lauseenjäsenkategoriat. Lisäksi syntaksin yhteydessä on otettu huomioon eräitä tekstuaalisia seikkoja, esimerkiksi lauseen jakautuminen teemaan ja reemaan. Lauseiden perusrakenteen tutkimuksessa on sovellettu funktionaalista näkökulmaa, ts. on tutkittu lauseen ytiminä toimivien verbien merkitystä ja näihin verbeihin liittyvien nominaalisten argumenttien rooleja tai funktioita. Kultakin tasolta on määritelty joukko muuttujia (liite III), jotka on koodattu ja käsitelty tietokoneella, ja näin on saatu uutta tietoa sekä eri muuttujien frekvensseistä että näiden keskinäisistä riippuvuussuhteista.

Kirja jakautuu seitsemään lukuun. Näistä ensimmäinen on lyhyt (3 s.) johdanto, jossa selvitetään typologian yleisiä tavoitteita ja käsillä olevan työn päämääriä. Toisessa luvussa on suppea katsaus typologisen tutkimuksen historiaan ja tärkeimpiin luokittelumenetelmiin, mm. Joseph H. Greenbergin typologisiin indekseihin. Universaalien tutkimus on vahvasti esillä, ja antropologian osuutta tämän kehityksessä olisi vielä voinut korostaakin.

Koko toinen luku on varsin amerikkalaisvoittoinen. Eurooppalaisen typologian uranuurtajat Wilhelm von Humboldt sekä Friedrich August ja Wilhelm von Schlegel on jätetty peräti mainitsematta, ja asiaa ennalta tuntematon lukija voi saada sen käsityksen, että vasta Edward Sapir alkoi luokitella kieliä isoiviin ja agglutinoiviin. Myös Otto Jespersen on tässä yhteydessä unohdettu, vaikka hänen osuutensa Euroopan yleis-

kielitieteellisen ajattelun kehittämisessä on kiistämätön ja vaikka hänen ajatuksiinsa teoksessa toisaalla viitataan.

Luvussa 3 otetaan funktionaalinen näkökulma kieleen. Tämän mukaan lauseen primaari funktio on toimia ihmisten verbaalisen vuorovaikutuksen välineenä, ja kielen rakenteen ymmärtäminen on mahdollista vain jos otetaan huomioon kielen käyttötarkoitukset. Suihkonen esittelee ensin lyhyesti funktionaalisen ajattelun kehitystä ja syvenyy sitten William Foleyn ja Robert Van Valinin esittämään verbisemantiikkaan pohjautuvaan malliin (1980, 1984), jossa lauseen ydinosa (nucleus) määritellään predikaattiverbi. Valenssinmukaisesti argumentteineen tämä muodostaa lauseen keskuksen (core), johon syntaksin tasolla tavallisimmin kuuluvat subjekti, objekti ja obligatorinen adverbiaali. Argumenttien semanttiset sijaroolit johdetaan predikaattien semanttisesta rakenteesta, mutta näiden yläpuolella erotetaan kaksi universaalia makrofunktiota, **VAIKUTTAJA** ja **VAIKUTUKSENALAINEN**, jotka voivat sisältää useita rooleja kumpikin (s. 52–54).

Funktionaalisen semantiikan lisäksi 3. luvussa käsitellään myös lauseen pragmaattisia osa-alueita. Suihkonen esittelee lyhyesti J. R. Searlen tunnetut puhefunktiot (s. 64) ja Nils Erik Enkvistin yhteenvedon siitä, miten teemaa ja reemaa eri yhteyksissä on määritelty (s. 65), ja referoi tämän jälkeen eri analyysitapoja jättäen kuitenkin tuonnemmaksi (s. 235) ne periaatteet, joita hän omassa tutkimuksessaan on udmurtin syntyperäisten puhujien antamien osviittojen mukaisesti noudatellut.

Lukuun 4 on koottu edellä esitettyjä perusasioita koskevat yleisluonteiset pääajatuksot kielestä, sen typologisesta analyysistä ja statuksesta. Typologisen analyysin piiriin sisältyvät tämän mukaan (s. 71) »a) kielen funktionaalisilla osa-alueilla esiintyvät järjestelmät, b) järjestelmiä koodaavat entiteetit, c) positiot, joissa nämä entiteetit reaalistuvat sekä d) prosessit ja operaatiot, joihin eri

osa-alueilla olevat komponentit osallistuvat, ja näitä prosesseja toteuttava säännöstö».

Jos näkökulma on funktionaalinen, tämä kaikki tuntuu hyvältä ja johdonmukaiselta, joskin typologiassa vanhaan on ollut tapana keskittyä vain siihen, mikä konkreettisesti on havaittavissa ja tutkittavissa. Toinen asia sitten onkin, miten näin kunnianhimoiset tavoitteet ovat saavutettavissa. Vaikeuksia on monia. Olisi esimerkiksi täsmällisesti ratkaistava, mikä kaikki on laskettava kuuluvaksi kielen funktionaaliin osa-alueisiin ja miten nämä täsmällisesti kuvataan ja rajataan. Ei riitä, että käsitteilyn kohteeksi otetaan näistä vain muutamia, olkoonkin, että nämä olisivat keskeisiä. Suihkosen työ ei näissä suhteissa edes pyri olemaan täydellinen. Esimerkiksi lauseiden funktionaalis-semanttisen rakenteen kuvaus koskee vain keskusvyöhykettä, ei periferian mahdollista osuutta. Tästä ei kuitenkaan voida päätellä, että periferia on funktionaalisesti tarpeeton. Edelleen on jätetty kokonaan käsittelyn ulkopuolelle funktionaalisesti tärkeitä elementtejä (mm. konnektiivit, pragmaattiset partikkelit) sekä valtaosa edellä kohdassa d) mainituista prosesseista, operaatioista ja säännöistä. Periaatteellinen pohdintakin jää tässä kohdin niin yleisluonteiseksi, ettei se todellisessa tutkimustilanteessa vielä auta pitkällekään (ks. esim. kuvaa 4.1 s. 74).

Työn viides luku on teoksen laajin (s. 84–241), ja siihen sisältyy udmurtin ATK-korpuksen yksityiskohtainen kuvaus. Luvun alku tuntuu hieman irralliselta, sillä siinä on tietoja udmurtin kieltä puhuvan väestön lukumäärän kehityksestä ja asuinpaikoista. Tätä esitystä täydentävät myös liitteinä I ja II olevat kartat. Tarpeellisia ovat joka tapauksessa murrealueiden kuvaukset, sillä suurin osa tutkitusta aineistosta on murretektejä.

Taustatietojen jälkeen esitellään lyhyesti äännejärjestelmä, jota esittävässä taulukossa (s. 88) soinnilliset affrikaatat

ovat lipsahaneet nasaalien luokkaan. Samassa luvussa (!) selvitetään kuin ohimennen myös sanaluokkajakoa ja sananmuodostusta. Molemmat viimeksi mainitut aihepiirit olisivat varmasti olleet myös tarkemman typologisen analyysin kannalta antoisia ja tarpeellisia, varsinkin kun työn analyysiosassa on esitetty derivaatiota kuvaavia indeksejä. Myös deverbaalisten nominijohdosten ja verbin nominaalimuotojen suhde olisi kaivannut selkeyttämistä (vrt. s. 190—).

Udmurtin morfologia esitellään yleiskielen kieliopin mukaisesti, ja tästä on lukijan kannalta se haitta, ettei murteellisessa esimerkkiaineistossa näkyviä muotoja ja muodostustapoja voi tämän pohjalta aina tunnistaa. Sinänsä udmurtti on kyllä herkullinen kieli morfologisesti analysoitavaksi, koska ainekset ja niiden funktiot ovat lähes ihanteellisella tavalla erotettavissa.

Syntaktinen analyysi perustuu lauseenjäsenkategorioihin. Tässä yhteydessä hieman puutteelliseksi jää nominaalipredikaattien kuvaus: sivulla 103 todetaan, että predikaattorina voi olla mm. adverbialilauseke, ja sivuilla 105—106 mainitaan muutama tarkemmin erittelemätön esimerkkikin ei-finiittimuotoisista predikaattoreista. Mitään yksityiskohtaisempaa käsittelyä ei työstä lupauksesta (s. 105) huolimatta löydy, vaikka juuri ei-finiittisten predikaattorien käsittely olisi myös yleisen typologian kannalta ollut erityisen mielenkiintoista.

Lauseenjäsenkategorioiden jälkeen käsitellään lauseen asemaa virkkeessä, ja sitten tulevat peruslausetyypit (s. 138—). Suihkonen käyttää tässä yhteydessä hyväkseen muiden tutkijoiden muita kieliä varten esittämiä tyypittelyjä, ja tämän vuoksi olisi ollut tarpeen tuoda selvästi esille myös ne kriteerit, joihin tyypittelyt pohjautuvat. Esimerkiksi kaikki ne tuntoimerkit, joita suomen eksistentiaalilauseiden määrittelyssä on pidetty keskeisinä, eivät suinkaan ole relevantteja tai edes käyttökelpoisia udmurtissa (esim. partitiivin käyttö, vrt. s. 142). Lause-tyyppien jälkeen esitellään tarkemmin

keskeisiä morfosyntaktisia kategorioita sekä eräitä nominaalilausekkeiden syntaktisia ja semanttisia piirteitä.

Eniten aihetta kritiikkiin antaa viidennen luvun alaluku 5.3, jossa tarkastelun kohteena on lauseen funktionaalisemanttinen rakenne. Predikaatin argumenttien funktiot on määritelty epäyhtenäisesti, osittain semanttis-funktionaalisesti, osittain morfologisesti (SOSIANTTI). Lisäksi määrittely saattaa työn eri osissa olla hieman erilainen. Esimerkiksi PATIENTTI on yleisesti määritelty predikaattiverbin ilmoittaman toiminnan kohteeksi tai kokijaksi (s. 205), ekvatiivi- ja attributiivisessa lauseessa se edustaa argumenttia, josta predikaattina toimiva predikaatiivi kertoo jotakin (s. 209, 210). Translatiivilauseessa se on argumentti, joka kokee muutoksen olotilasta toiseen (s. 218—219) ja kontrolloitua toimintaa ilmaisevien verbien yhteydessä se edustaa toiminnan välitöntä objektia (s. 226—227). Myös kvanttorilauseiden nominaalinen argumentti on tulkittu PATIENTIKSI (s. 210). Näin ollen samaa funktiota edustamaan joutuu joukko varsin erilaisia konstituentteja (vrt. mm. esimerkit 368, 372, 404 ja 433).

LOKAATIO on määritelty toisaalta suhteessa SUBSTANTIN sijaintiin ja liikkeen suuntaan (s. 205), toisaalta sen katsotaan ilmoittavan, kuka jotakin haluaa, aikoo jne. (s. 212), vaikka esimerkiksi haluamisen yhteydessä myös PATIENTIN rooli tuntuisi määritelmän perusteella mahdolliselta (vrt. yllä).

Varsinaisten funktioiden ulkopuolelle jäävät jäännöskategoriat prosessi ja muu. Näistä prosessi on määritelty morfologis-syntaktisesti (s. 205: infinitiivi, infiniittinen rakenne tai lause), mutta sivulla 225 on prosessiksi määritelty myös kysymyspronomini *ma* (esimerkki 422) siksi, että kommunikaatiopredikaattien lauseobjektitkin on määritelty prosesseiksi. Toisaalta modaaliverbien infiniittiset argumentit on määritelty semanttiselta statukseltaan (!) prosesseiksi, jotka kaksipaikkaisen lokaalisen predikaatin argumentteina on edelleen määri-

Kirjallisuutta

telty SUBSTANTEIKSI. SUBSTANTIT on kuitenkin jo tätä ennen määritelty olioiksi, joilla on substanssi, jotka ovat jossakin, jotka liikkuvat tai joita liikutetaan jostakin jonnekin (s. 205).

Kvantitatiivisen analyysin tulosten täsmällinen arvioiminen olisi mahdollista vasta sitten, kun käytössä olisi samoin perustein laskettua tietoa muista kielistä. Nyt voi vain todeta, että esimerkiksi subjektin määräisyys sekä tutkitut semanttiset tai tekstuaaliset ominaisuudet (elollisuus, inhimillisyys, tunnettuus ja mainittuus) korreloivat keskenään odotuksenmukaiselta näyttävällä tavalla, mutta on tietysti mahdotonta sanoa, missä rajoissa odotuksenmukaisuus numeerisesti ilmaistuna liikkuisi. Kaikki tilastolliset tai matemaattiset esitystavat eivät tunnu oikein soveltuvan tutkitun kaltaisen kieliaineiston kuvaamiseen (vrt. esim. keskiarvot, keskijajonnat ja moodit s. 250–252). Myös lauseiden syvyyttä kuvaavat indeksit perustuvat niin mekaaniseen pintarakenteen analyysiin, että niiden käyttökelpoisuus epäilyttää (257–262); jo aiemmin (s. 39) on käynyt ilmi, että esimerkiksi sanan ja sitä edeltävän artikkelin raja kuvataan koko lauseen syvyyttä laskettaessa samanarvoiseksi kuin lauseen pääkonstituenttien raja.

Funktionaalisen semantiikan, pragmaattisen ja grammaattisen tason kategorioiden suhteellisia frekvenssejä on esitetty selkeinä histogrammeina (s. 269–270). Näitä katsellessa hiipii mieleen epäily, että puhefunktioiden tasolla olisi pitänyt erottaa myös kertova eli referatiivinen (makro)funktio: ylivoimaisesti yleisin tempus näyttää olevan toinen preteriti! Myös johtolauseiden osuus lauseen virkeasemaa koskevassa kuvassa on melkoinen.

Syntaktiset peruslausetyypit ja keskeisten nominaalisten argumenttien funktioita koskevat kuvaukset on yhdistetty sivulla 312, mutta tällä tavoin ei syntaktis-semanttisia lausetyyppejä pystytä erottamaan toisistaan. Taulukossa on ainakin kuusi paria ja yksi kolmikko,

joiden jäsenet ovat keskenään identtiset; esim. tilapredikaatin sisältävä eksistenssilause ja toimintapredikaatin sisältävä siirtymälause on kuvattu täsmälleen samanlaisiksi.

Matriisimuotoisista taulukoista saatu tieto on lupauksia herättävällä tavalla yhdistetty korrespondenssianalyysin avulla graafisiksi esityksiksi, jotka ainakin joiltakin osin tuntuvat todella valaisevan kuvattujen ominaisuuksien ja rakenneseikkojen välisiä yhteyksiä, esim. tekstityypin ja sanajärjestyksen suhdetta (s. 292). Sivun 314 tilamalli havainnollistanee lähinnä symbolisesti sitä mahdollisuutta, että kielen monien eri osatekijöiden suhteista ja vuorovaikutuksesta voidaan ATK-analyysin avulla saada aikaisempaa olennaisesti monipuolisempaa ja täsmällisempää tietoa, joskin tätä kaikkea on yhdellä kertaa mahdotonta tulostaa näkyviin. Tämä ei kuitenkaan estä hankkimasta tietoa eri osa-alueista erikseen.

Työn esimerkkiaineiston käsittely on kauttaaltaan korrektia ja asiantuntevaa. Muut kuin udmurtin ekspertit kaipaisivat kyllä esimerkkilauseiden morfologisia käännöksiä tai ainakin sekä sanajärjestykseltään että rakenteeltaan mahdollisimman läheisiä suomalaisia vastineita. Aineistona käytetyt murretekstitähän on jo aikaisemmin julkaistu sujuvina saksankielisinä käännöksinä, joten tässä yhteydessä olisi ollut mahdollista kiinnittää päähuomio analyysia palveleviin rakenneseikkoihin käännöksen idiomaattisuuden kustannuksella. Aivan turhaa on esim. suomentaa aiemmin sanottuun tai kielenulkoiseen referenttiin viittaavia relatiivisia possessiivisuffikseja relatiivipronomineilla ja tarjota vastineeksi kokenaista relatiivilauseita, kun yksinkertaisempia ja alkuperäistä ajatusta paremmin valaiseviakin käännöksiä on tarjolla, esim. s. 297 *ázpala+ez* 'se edessä oleva' tai 'edessä-(oleva)se', ei »edessä-se-joka».

Jonkin verran tulkintaongelmia aiheutuu esimerkeissä käytetystä kursivointitekniikasta. Lukijan tarkkaavaisuuden

asettaa koetukselle ensinnäkin se, että kursivointi ei kunnolla erotu silloin, kun kursivoitu osa on lyhyt, ääritapauksissa vain yhden kirjainmerkin mittainen. Toinen ja suurempi ongelma koituu siitä, että lauseenjäsennys koskee konstituentteja, kuten asiaan tietysti kuuluukin, mutta konstituenttien rajoja ei ole mitenkään merkitty. Näin ollen ei ole mahdollista tietää, onko kirjoittaja ajatellut kursivoidun jakson olevan yhtä konstituenttia vai onko siinä useampi samanarvoinen muodostin peräkkäin. Esimerkiksi sivulla 153 herää kysymys, kuinka monta adverbiaalia esimerkissä 179 on ja ovatko nämä kaikki aktantteja, jos niitä katsotaan olevan enemmän kuin yksi. Esimerkissä 190 (s. 154) koskee kysymys objektien määrää, samoin esimerkissä 185 (s. 153), jonka kohdalla suomenkielinen käännöskin saattaa johtaa harhaan (suomessa kolme objektia mutta udmurtissa ilmeisesti vain kaksi).

Työn lähdeluettelo on laaja, viitteet ovat valtaosaltaan selkeitä, hyvin valittuja ja paikkansapitäviä. Comrien Aspects-teokselle on tosin tehty hienoista väkivaltaa (s. 185–186) typistämällä sen tiivis mutta esimerkein loistavasti selkeytetty analyysi käsittämättömäksi termiryöpyksi, josta ei ilmene Comrien käsittelevän kahdessa eri luvussa toisaalta aspektia koko lauseen kannalta, toisaalta yksityisten verbien inherenttejä semanttisia ominaisuuksia.

Pirkko Suihkosen väitöskirjan vahvoja puolia ovat teoksen laaja-alaisuus, monitieteisyys (fennougristiikka, yleinen kielitiede, automaattinen tietojenkäsittely, statistiikka), tutkittavan kielen vankka tuntemus ja sen kieliopillisen rakenteen selkeä kuvaus. Työn laajuudesta toisaalta johtuu, ettei se kaikilta osin voi olla kovin yksityiskohtainen. Selvänä puutteena on pidettävä sitä, että syntaktinen säännöstö on jätetty käsittelemättä. Monet tekstin aktuaaliseen rakenteeseen liittyvät ja käytetyn korpuksen esimerkkilauseiden rakennetta valaisevat seikat olisivat tulleet vasta tässä yhteydessä selvitettyiksi (esim. ellipsi, pragmaattiset

partikkelit, konjunktiot, lauseenvastikkeiden tapaiset infiniittirakenteet jne.). Itse asiassa mainittujen seikkojen huomiotta jättäminen herättää kysymyksen, onko työ varsinaista korpustutkimusta vai onko korpusta käytetty vain syntyperäisen kielenpuhujan intuition vajavaisena korvikkeena. Samaa joutuu pohtimaan funktionaalis-semanttisen analyysin kohdalla, jossa tutkimuksen kohde ei eräin paikoin reaalistu ollenkaan. Mm. sivuilla 215, 216 ja 226 on esimerkkejä oletetuista funktioista (esimerkit 383, 395, 396, 426), jotka eivät mitenkään tule esiin pintasyntaksissa.

Lopullisen tiedon tuottaminen on tunnetusti vaikeaa, ja työnsä seitsemännessä eli päätösluvussa Pirkko Suihkosenkin suuntaa katseensa eteenpäin, tulevan tutkimuksen mahdollisuuksiin ja tehtäviin. Erityisen tärkeänä hän pitää pragmaattiseen kielioppiin (!) kuuluvien tekijöiden tutkimista, jolloin typologia voisi keskittyä selvittämään pragmaattisten funktioiden koodaamista eri kielissä. Avoimeksi jää, mistä alkaen liikuttaisiin universaalilla tasolla. Jo aiemmin on oletettu, että kielen eri osajärjestelmät [grammaattinen, pragmaattinen, funktionaalis-semanttinen] ovat sinänsä universaaleja (s. 73) täsmentämättä kuitenkaan, millä tavoin ja mitä tämä universalisuus kuvauksen tasolla merkitsisi.

Pirkko Suihkonen käsittelee väitöskirjassaan monia yleislingvivistisestikin mielenkiintoisia kysymyksiä, joten teokseen kannattaa tarttua myös muiden kuin pelkästään udmurtin kielestä kiinnostuneiden. Työ on kieliasultaan selkeä ja asian painavuudesta huolimatta suhteellisen helppolukuinen. Joissakin kohdin se herättää enemmän kysymyksiä kuin antaa vastauksia, mutta tämän seikan tieteenteosta vilpittömästi kiinnostunut lukija pystyy kääntämään omaksi voitokseen.

KAISA HÄKKINEN